

**450 JAAR
OP ZOEK NAAR
VRIJHEID
VERDRAAGZAAMHEID
VERBONDENHEID
VERSCHEIDENHEID**

Voorzitter Jos Wienen blikt terug op 2022

Het jaar 2022 is afgesloten. We kunnen terugzien op een jaar vol met evenementen en publicaties rond de gebeurtenissen van 1572 en de geboorte van Nederland. De door ons naar voren gehaalde waarden Vrijheid, Verdraagzaamheid, Verscheidenheid en Verbondenheid zijn daarbij veelvuldig aan de orde geweest.

De aandacht voor de plaatselijke gebeurtenissen van 450 jaar geleden en de landelijke en actuele betekenis daarvan is niet onopgemerkt gebleven.

De aanwezigheid van de koning bij de opening in Brielle, de referentie aan 1 april 1572 door president Zelenski van Oekraïne in zijn boodschap voor het Nederlandse parlement, de vele boeken en artikelen, het onderwijsproject, de tentoonstellingen en veel activiteiten hebben gezorgd voor een brede uitstraling.

Met het noemen van Oekraïne is ook duidelijk dat de wereld niet stil staat. 2022 was het jaar van het uitbreken van een gruwelijke oorlog en een heroïsche strijd om vrijheid.

President Zelenski was niet de enige die - bij alle verschillen - een parallel zag met de strijd van toen. Polarisation en maatschappelijke onrust laten zien dat de onderlinge verbondenheid ook nu niet vanzelfsprekend in ons land, zichtbaar bijvoorbeeld in de omkering van de nationale driekleur op een aantal plaatsen.

Wij hebben in ieder geval ons best gedaan historisch bewustzijn en actuele bezinning te versterken. De door sommigen gevreesde idealisering van de opstand is achterwege gebleven. Onze activiteiten hebben juist gezorgd voor extra aandacht voor regionale verschillen, zowel toen als nu en voor de grote verdeeldheid in de Nederlanden tijdens de Opstand. De strijd had trekken van een burgeroorlog, waarbij propaganda een belangrijke rol speelde. Tegelijk is het onmiskenbaar dat de Opstand een grote impuls betekende voor de begrippen vrijheid, verdraagzaamheid en verscheidenheid in de latere Nederlandse republiek en ook de noodzaak onderstreepte van het werken aan verbondenheid.

We hebben als 1572-gemeenten afgesproken dat we niet stoppen met de herdenkingen na het jaar 2022. Zoals de opstand na 1572 verder ging zullen wij ook de komende jaren aandacht besteden aan de gebeurtenissen van 450 jaar geleden. Te beginnen met het beleg van Haarlem komen opnieuw historische momenten en plaatsen in beeld, zoals het ontzet van Alkmaar en de overwinning van de geuzenvloot op de Zuiderzee.

Steeds stonden andere plaatsen in het brandpunt, want in heel het land bleef regelmatig strijd gevoerd worden en was er ook sprake van een

propagandaoorlog. Met dat beeld in het achterhoofd blijven we onverminderd aandacht vragen voor onze vier kernwaarden.

Ik roep de deelnemende gemeenten en belangstellenden graag op om enthousiast door te gaan. De aansluiting van Antwerpen bij ons Samenwerkingsverband eind vorig jaar onderstreept dat de Nederlanden toen groter waren dan het huidige Koninkrijk en dat de discussie over de vier V's niet alleen voor Nederland relevant is. U blijft regelmatig van ons horen!

Jos Wienen, burgemeester van Haarlem

Noord-Holland 1573-2023

Ralph van der Lans uit Nieuw-Vennep schreef de kroniek *De strijd om het Haarlemmermeer. Getuigenissen van de guerrilla 1572-1578*. Het was een strijd die tijdens het begin van de Opstand op het meer begon met schaats en slee. Daarna werd de slag met de inzet van schepen uitgevochten.

Het rijk gedocumenteerde en geïllustreerde boek is gratis te downloaden via www.geboortevannederland.nl/ontdek (kies voor *publicaties*).

(Foto: Werk van de hedendaagse kunstenaar Jose Ferre Clauzel, 'Tercios embarcados en Batalla de Haarlemmermeer durante la guerra de los Ochentas Anos', 28 de Mayo de 1573.)

Slag om het Haarlemmermeer

De slag op de Zuiderzee, 1573, Jan Theunisz. Blanckerhoff, 1663

Behalve op de Haarlemmermeer is er in 1573 nog veel meer gebeurd, met name in Noord-Holland. Zo werd **Haarlem** na een langdurig beleg belegerd en ingenomen.

Kasteel Egmond (aan den Hoef), nu liggend in de gemeente **Bergen**, werd door troepen van Geuzenleider Diederik Sonoy in opdracht van Willem van Oranje in brand gestoken, om te voorkomen dat het kasteel in Spaanse handen zou vallen.

In **Alkmaar** begon de Victorie. Dit wordt op 7 oktober 2023 uitvoerig herdacht en gevierd.

Op 14 en 15 oktober 2023 wordt in en bij **Hoorn** de Slag op de Zuiderzee herdacht. Dat gebeurt in samenwerking met de gemeenten **Enkhuizen**, **Medemblik**, **Waterland**, **Edam-Volendam**.

Nieuwe leden SW 1572

De Stad Antwerpen heeft zich aangesloten bij het Samenwerkingsverband 1572-gemeenten. Daarmee is het aantal leden gekomen op 43.

De gemeente Brielle is per 1 januari 2023, samen met Hellevoetsluis en Westvoorne, opgegaan in de nieuwe gemeente Voorne aan Zee.

Herdenking Naarden 1 december 2022

Op 1 december 2022 is in de Grote Kerk van Naarden stilgestaan bij het bloedbad van Naarden in 1572. De Spanjaarden doodden toen honderden burgers en staken de stad in brand.

De herdenking in de volledig bezette kerk werd ingeleid door Han ter Heegde, burgemeester van de gemeente Gooise Meren.

Tijdens de bijeenkomst lieten drie historici hun licht schijnen over de gebeurtenissen in 1572: Judith Pollmann (hoogleraar Vroegmoderne Nederlandse Geschiedenis aan de Universiteit Leiden), Henk Michielse (oud-hoofddocent Universiteit van Amsterdam en historicus van het gebied tussen Vecht en Eem) en Raymond Fagel (universitair docent geschiedenis aan de Universiteit Leiden).

Ook is het boek *Naarden 1572, burgermoord en brandstichting* gepresenteerd, geschreven onder redactie van Joris Cammelbeeck, Henk Michielse, John Exalto, Jaap Groeneveld en Peter

Korver. Het boek is te bestellen bij Tussen Vecht en Eem (penningmeester@tussenvechteneem.nl) en te koop in de boekhandel. Muziekgezelschap Camerata Trajectina speelde liederen uit die tijd.

Oudewater onthult plaquette

Op 22 december is tijdens de raadsvergadering een plaquette over 450 jaar vrijheid onthuld. De eerste vrije Statenvergadering, die in Dordrecht werd gehouden en waar ook Oudewater bij was, werd een keerpunt in de geschiedenis van Nederland. Openlijk werd hiermee het verzet tegen de Spanjaarden in opdracht van Willem van Oranje vormgegeven. De geboorte van een vrij Nederland. Een land waar je vrij bent om te denken wat je denkt, te geloven wat je gelooft en te zijn wie je bent.

De keuze van Oudewater om in 1572 de kant van Willem van Oranje te kiezen bleef niet ongestraft. Oudewater was een welvarende stad door de handel in touw. Boeren in de omgeving verbouwden hennep en daarvan werd touw gemaakt voor de visserij en de scheepvaart. Met de touwindustrie werd veel geld verdiend.

Uit wraak voor de keuze van Oudewater trok in 1575 een Spaans leger naar de stad om te plunderen. Willem van Oranje riep de boeren op om de dijken door te steken. Dan zou het land rond de stad onder water komen te staan. Dat zou de Spanjaarden wel tegenhouden. Maar de boeren voelden daar niets voor, want dan zou hun kostbare hennepoogst verloren gaan...

Met de onthulling van deze blijvende plaquette sloot Oudewater dit bijzondere jaar af.

Tentoonstelling nog te zien en te koop

De tentoonstelling van het Samenwerkingsverband is nu ook te zien in het vernieuwde Provinciehuis van Zuid-Holland in Den Haag.

De tentoonstelling is overigens nog steeds te koop en desgewenst aan te passen naar 1573-2023 of 1574-2024. Informatie bij Marianne Eekhout (MFD.eekhout@dordrecht.nl).

Onderwijswijsprogramma *Het mysterie van 1572*

Het onderwijsprogramma staat op de website www.geboortevannederland.nl en is gratis te downloaden. Het is een programma over burgerschap, geschiedenis en erfgoed met videomateriaal over de thema's vrijheid, verdraagzaamheid, verscheidenheid en verbondenheid.

Het bijbehorend **stripboek** is tegen kostprijs verkrijgbaar via www.eureducation.nl.

Het bijbehorend **kwartetspel** (dat zowel ingaat op de gebeurtenissen rond 1572 als op de kernwaarden) is een laagdrempelige manier om informatie over te dragen en mensen aan het denken te zetten. Te bestellen via www.gloseducatief.nl (zie erfgoedkwartet). Kosten € 4,95.

Compositie over vrijheid en verbondenheid

(foto: Karin van Gilst)

Met de woorden 'vrij' en 'verbonden' daagden het Rotterdam Philharmonisch Orkest (RPhO) en het Internationaal Film Festival Rotterdam honderden leerlingen van het voortgezet onderwijs uit Brielle en omgeving uit om antwoord te geven op de vraag wat deze woorden voor hen persoonlijk en gezamenlijk betekenen. Componist David Dramm gebruikte hun input om over vrij en verbonden een nieuwe compositie voor orkest te schrijven. Woordkunstenaar Y.M.P. voegde passende teksten toe en filmmaker Kris Kobes en VJ specialist Elsbeth van Noppen maakte een aantal animatiefilms.

Op 26 januari 2023 voerde het RPhO in de Doelen te Rotterdam in aanwezigheid van heel veel leerlingen uit Brielle en omgeving de compositie voor het eerst uit onder regie van Martin Baai. Met muziek, woord en beeld werden bijna 2.000 jongeren aan het werk en denken gezet. Het project kwam tot stand in samenwerking met de gemeente Brielle en de stichting Kunst en Cultuur aldaar.

Kom zelf in actie

Volgt u ons al via social media? Het SW 1572 is te vinden op:

- Instagram
(@geboortevannederland)
- Twitter (@geboortvanNL)
- Facebook (Geboorte van Nederland)

We stellen alle deelnemende gemeenten voor aan de hand van leuke weetjes en beelden van achter de schermen.

Heeft u een mooi initiatief, een boeiende lezing, informatie over activiteiten of kennis over 1572 die u met ons wilt delen?

Neem dan contact op met ons via contact@geboortevannederland.nl

Website

De website geboortevannederland.nl toont behalve alle activiteiten via 'Kalender 2022' en historische gebeurtenissen via 'Gebeurtenissen 1572' ook de 'Ontdek' pagina. Hier vindt u alle tentoonstellingen, theaterstukken, wandel- en fietsroutes. Onze site biedt een prachtig overzicht van alle activiteiten van 2022 tot en met 2024. De Koninklijke Bibliotheek zal de website gaan archiveren zodat deze gegevens ook in de toekomst bewaard blijven.

Informatie over de nieuwsbrief

Voor informatie en / of vragen kunt u contact opnemen via contact@geboortevannederland.nl

A decorative horizontal bar with a blue and red abstract pattern.

Copyright © 2023 Samenwerkingsverband 1572 gemeenten, alle rechten voorbehouden.
U ontvangt deze e-mail omdat u zich hebt aangemeld via onze website.

Samenwerkingsverband 1572-gemeenten
p/a gemeente Voorne aan Zee
postbus 13
3220 AA Hellevoetsluis

E-mail

contact@geboortevannederland.nl
